

מסורת הש"ס

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יח.

עין משפט
נר מצוה

צ"א א מ"י פ"ב מהל'
משנה הלכה ו סמג
עין חו'
ק ב מ"י פ"ב מהל' קידוש
המדה ה' ט:

רבינו חננאל

ואסיקנה גזר דין דייחיד נמי
שאנו נקרא אע"פ עששה
תשובה, תנאי היא, כלומר,
יש מי שאומר והוא ר'
מאיר, שהתשובה מבטלת
אלעזר חולק עליו, פיר'
גרודין (ס) מושב השופט
בן שורש לשופט, ר'
יצחק אביר לעולם יפה
צעה לאדם בין לפני גזר
דין בין לאחר גזר דין,
ואקשין גזר דין דעבור
מי מיקרע, והכתיב בכסי
מרעה לבן ירושלים למען
עונן לפני יאחזר גזר
דין, ופרקין כל בגור
דין שאין עמו שבועה
כאן בגור דין שיש עמו
שבועה דאמי מניין לגזר
דין שיש עמו שבועה,
שאנו נקרא, שנאמר לכן
נשבתי לבית עלי אם
יתכפר עון בתי על כוכב
בבית עלי וכל מרבית
אמר וגו', אמר רבה
בבית ובמנחה אינו מתכפר
אבל מתכפר בדברי תורה,
אבי אמר מתכפר נמי
בגמילות חסדים, רבה
בר נחמני ואבי תרוייהו
מרבית עלי קאחו, וכתבי
בבית עלי וכל מרבית
ביתך ימותו אנשים, כלום
אינם מאריכים שנים יותר
מעשרים, רבה דעסק
בתורה חיה' מ' שנים, אבי
דעסק בתורה ובגמילות
חסדים חיה' שיתין שנים,
ומשפחה אחת היתה
מבית עלי שהיו מתיב בן
י"ח שנה, והלכו ועסקו
בתורה וחיו כול', אמר
משפחה דרב מנין לגזר דין
של צבור שאע"פ שנחתם
מתקרב שנאמר אשר לו
אלהים קרובים אליו וגו',
איני, והכתיב קראתו
בחייתו קרוב, ופיר' הא
דכתיב אשר לו אלקים
קרובים אליו בעצמו, והא
דכתיב קראתו בחייתו
קרוב ביחיד, ואימתי הוא
קרוב ליחיד, בעשרה ימים
שבין ראש השנה ליום
הכיפורים, והיו בעשרת
הימים ויוגף ה' את נבל.
אמר רב כנגד ר' לגימות
שנתן נבל לעבדי דוד,
ובראש שנה כל באי עולם
עוברין לפני כבני מרון,
שנאמר היוצר יחד לבם
המבין אל כל מעשיהם,
הכא תרגמו כבני אימרא
(כבני אימורא) פ' כבני
כבשי העובדים על ידי
מנהג, אמר ר' יוחנן וכולן
נסקרין בסקירה אחת, פיר'
מביט, כל באי עולם מביט
להם בהבטה אחת ומבין
לכל מעשיהם, אמר רב נחמן
בר יצחק תניא להא דר'
יוחנן דתנן כל באי עולם
עוברין לפני כבני מרון,
שנאמר היוצר יחד לבם,
ופירוש היוצר רואה יחד
לבם של כל באי עולם,
מפני הצומות שיש בהן,

באן קודם גזר דין, צפרק צתרא דנדה (דף ע: ושם) משני נמי
הכי והוא מלי לשנוי כדאמר לכו קצ"ה למלאכי השרת
צפ' מי שמנו (צרכות דף כ:) ולא אשא פנים לישראל אני אמרתי
ואכלת ושצעת וצרכת והם דקדקו עד חית עד כנייה ומיהו פנים
אמת שאף לישראל אינו נושא פנים

אלא קודם גזר דין: ר' יוחנן ואבי
מרבית ע"י קאתו, רבא חזירו של
אבי לא היה כהן כדמוכח צפ'
הזכיר (חולין דף קלג), והכל רבא
חזירו של רב חסדא וכן משמע נמי
צפרק צתרא דמו"ק (דף כח, ושם)
לדמר כתיב חיי בני ומוזני כל צומתא
תלוא מילתא עליו"ל דלפ"ה אי לאו מולא
מילתא דהא רבא ורב חסדא תרוייהו
לדיקים גמורים הוו מר מלי ואמי
מיטרא ומר מלי ואמי מיטרא רבא
חיה ארבעין שנין ורב חסדא חיה
תשעין ט' שנין וא"ת מנא ליה דמשום
מולא הוה דלמא משום דרבה אחא
מודעיה עליו"ל דלפ"ה אי לאו מולא
הוה מגין עליו זכות תורה וא"ת
דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות
של גמילות חסדים והא אמרינן
צפ' חלק (סנהדרין דף נח:) אמר ליה
אבי לרבה מר הא תורה הא גמילות
חסדים וי"ל דמ"מ אבי עסק טפי
מיוה"ט: ע"ל ניסן מפני הפסח.
אזל על סיון מפני עזרת לא צריך
דעומד הדבר תלוי כדאמר' לעיל
(דף ו:) דמי רב שמעיה עזרת
פעמים חמשה פעמים ששה פעמים
שצעה: וע"ל אלו מפני ר"ה.
מודיעיה מתי מתחיל אלול ועושין
ר"ה ציוס שלשים לאלול בגולה וגם
למחרתו כדמשמע צפ' דצילה (דף ה:)
וצפ' כלל מערצין (עירובין דף נט, ושם)
שהיו עושין שני ימים טובים של ר"ה
מספק דלמא עזרה לאלול מ"מ
אס לא ידעו מתי מתחיל אלול לא
ידעו יום שלשים:

הואיל

מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא
ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכול מרבית ביתך ימותו אנשים לכו
ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת
רבן יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב מנין לגזר
דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב נחתם עונך לפני אלא
אע"ג שנחתם נקרא שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב
דרשו ה' בהמצאו ה'תם ביחיד הכא בצבור ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
ב' אבוב אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
ויגף ה' את נבל [י' ימים] מאי עבידתיהו אמר רב יהודה אמר רב כנגד
עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד (אמר) רב נחמן אמר רבה בר
אבוב אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ: בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו
כבני מרון: מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר
כמעלות בית א"ר (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד
אמר רבב"ה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר ר"ל בר יצחק אף אנן
נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם מאי קאמר אילימא ה"ק
דברניהו לכולי עלמא ומיחד לבייהו כהרדי והא קא חיוני דלאו הכי
הוא אלא לאו הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם:
מתני' על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על
מפני ר"ה על תשרי מפני תקנת המועדות על כסליו מפני חנוכה ועל
אדר מפני הפורים וכשהיה בהמ"ק קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן: גמ' וליפקו נמי אתמוז וטבת
דאמר

ומבין אל כל מעשיהם, ודן אותם כל אחד לפי מעשיו. מתני'. על ששה חדשים שלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח כול'. ואקשין שלוחין נמי בתמוז ובטבת, מפני הצומות שיש בהן.

לגרדום. בית וועד שדנים צו נפשות להריגה: ודינס שוה. שניהם
נחפשו על דבר אחד: זה ירד. מן המטה: זה נילול מן הוועד:
הפלה שלימה. נמכוון: אבי ורבא מדנים עלי אסו כך שמעתי.
ובשחטת חולין פרק הזכרוע (דף קלג).
ושמא אמו מבית עלי היתה, ויש
גורסין רבא ואבי ומפשי לה צרצה
צר נחמני: ויחיד אימא. מלי לו
דכתיב בהמלאו: כנגד עשרה לגימות.
עשרה עבדים שלה לו דוד כדמפרש
צקרא (ש"א כה) ונמן להם סעודה
אחת לפיכך נתנו לו עשרה ימים:
רב נחמן אמר אלו עשרה ימים כו'.
שהמנין לו הקצ"ה ששבו ולא שצ:
צר"ה כל באי עולם כו' כבני אמרנא.
ככשים שמונין אותן לעשרן ויואזין
זה אחר זה בפסח קטן שאין יכולין
ללכת כאחד: כמעלות ציוס מרון.

כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין הכא
נמי ביחיד וגזר דין דייחיד תנאי היא
דתניא היה רבי מאיר אומר שנים שעלו
למטה וחוללין שוה וכן שנים שעלו לגרדום
לירדון ודינן שוה זה ירד וזה לא ירד זה ניצל
וזה לא ניצל מפני מה זה ירד וזה לא ירד
זה ניצל וזה לא ניצל זה התפלל ונענה וזה
התפלל ולא נענה מפני מה זה נענה וזה לא
נענה זה התפלל תפלה שלימה נענה וזה
לא התפלל תפלה שלימה לא נענה ר' אלעזר
אמר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין
רבי יצחק אמר יפה צעקה לאדם בין
קודם גזר דין בין לאחר גזר דין וגזר דין
דעבור מי מיקרע והא כתוב אחד אומר
יכבסי מרעה לבך וכתבי כ'י אם תכבסי
לפני מאי לאו כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר
דין לא אידי ואידי לאחר גזר דין ולא קשיא
כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר
דין שאין עמו שבועה כדבר שמואל בר אמי
דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר
רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן מנין
לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרא שנאמר
[ו]לכן נשבתי לבית עלי אם יתכפר
עון בית עלי כובח ובמנחה אמר רבא
בתורה אבי אמר כובח ומנחה אינו
מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים
ר"ה ואבי מרבית עלי קאתו רבה דעסק
בתורה חיה ארבעין שנין אבי דעסק בתורה
ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין תנו רבנן
משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה
מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא
ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכול מרבית ביתך ימותו אנשים לכו
ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת
רבן יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב מנין לגזר
דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב נחתם עונך לפני אלא
אע"ג שנחתם נקרא שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב
דרשו ה' בהמצאו ה'תם ביחיד הכא בצבור ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
ב' אבוב אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
ויגף ה' את נבל [י' ימים] מאי עבידתיהו אמר רב יהודה אמר רב כנגד
עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד (אמר) רב נחמן אמר רבה בר
אבוב אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ: בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו
כבני מרון: מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר
כמעלות בית א"ר (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד
אמר רבב"ה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר ר"ל בר יצחק אף אנן
נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם מאי קאמר אילימא ה"ק
דברניהו לכולי עלמא ומיחד לבייהו כהרדי והא קא חיוני דלאו הכי
הוא אלא לאו הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם:
מתני' על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על
מפני ר"ה על תשרי מפני תקנת המועדות על כסליו מפני חנוכה ועל
אדר מפני הפורים וכשהיה בהמ"ק קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן: גמ' וליפקו נמי אתמוז וטבת
דאמר

ומבין אל כל מעשיהם, ודן אותם כל אחד לפי מעשיו. מתני'. על ששה חדשים שלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח כול'. ואקשין שלוחין נמי בתמוז ובטבת, מפני הצומות שיש בהן.

א) [לעיל טז, ג] ימות
קא, א) רבא צ"ל ביה
ע"י מוס' שבת כג: ד"ה
גורא וצדק ע: בתוס' ד"ה
טעם וכו' ויביתמא קא.
אחת על נסוק, ד) וגי'
ע"י רבא, ט) [מרוק כח,]
גורסין רבא ויביתמא קא.
למא מלת רבן, ו) ויביתמא
מט: קא, ח) [ויביתמא מט:
קא, וע"ז, ט) [ויביתמא
למא, ו) וגי' ע"י
חורין וכן כהנא"ש וצדק
אלפס וע"י סנהדרין לג:
ועירובין כג: ט) ר"מ
מ"ו, ו) [נלקט כח:]
ח) [נלקט כח:]
מוס' יביתמא קא, ד"ה
רבא ומוס' צומות כח,
ד"ה רבא,

תורה אור השלם

1. בפס' מרעה לבך ויחשבת למען תשגי' עד מתי תלין בקרבר מחשבות אונן: רימיהו ד יד
2. בי אם תכבסי בפתר ותרבי לך ברית נבחה עונך לפני נאם אדניי יב: רימיהו ב כב
3. ולכן נשבתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי וכולן ובמנחה עד עולם: שמואל א ג יד
4. ואיש לא אכרית לך מעט מןהבית ולכלית את ענין קראדיב את נפשך וכל מרבית ביתך ימותו אנשים: שמואל א ב לג
5. בי אם תכבסי בפתר ותרבי לך ברית נבחה עונך לפני נאם אדניי אלהים: רימיהו ד כב
6. בי מי גזר גזר אבד לו אלהים קרבים אליו כי אלהינו בכל קראנו אליו: דברים ד ז
7. דרשו יי בהתקצאו קראתו בדחיתו קרוב: ישיהוה נ ה
8. ויהי כעשרת הימים ויגף יי את נבל וימות: שמואל א כה לח
9. היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם: תהלים טו ט

מוסף רש"י

לגרדום. ציון אחד הוא
ליון נפשות (ע"ז סז).
בהמצאו. משמע שאין
מלי כלל עת יבמות קא.
כמעלות בית מרון.
זקופין מלח ומעלה קלה
ומהלך צה צה אחר זה
ולא שנים יחד (שד"ח כב).